

Discussie met "eigen kant op

„Leiden de publicaties over levensmoeheid misschien niet tot een doodswens bij sommigen?“ beeld Stock Exchange

mensen niet aan hun dood helpen? Is het probleem misschien dat mensen niet meer in staat zijn om inactiviteit en afhankelijkheid te accepteren? Leiden de vele documentaires en publicaties over levensmoeheid misschien niet tot een doodswens bij sommigen? Geven we oudere mensen veel te vanzelfsprekend allerlei medische behandelingen waardoor ze de kans niet krijgen om een natuurlijke dood te sterven? Of is het dat oudere mensen zich gemarginaliseerd en eenzaam voelen?

De definitie van het probleem stuurt de zoekrichting van de oplossing. Helaas vraagt de NVVE in haar onderzoek over het draagvlak voor een zelfmoordpil alleen maar of de respondent levensmoe is, het denkt te kunnen worden, of zich kan voorstellen dat anderen het worden, en of men vindt dat men op dit terrein zaken moet regelen. Een NVVE die zou bekijken wat de echte oorzaken van een doodswens zijn, een NVVE die onderzoek zou laten doen naar de relatie tussen zelfdoding en eenzaamheid, een die toestanden in verpleeghuizen onderzoekt en marginalisering van ouderen aan

de kaak stelt, dát zou nog eens van een open vizier getuigen.

Stervenskunst

Maar de minst bediscussieerde en tegelijkertijd meest omstreden vooronderstelling van dit ingekaderde debat is misschien nog wel dat er überhaupt zoiets bestaat als een vrijwillig levenseinde. Zelfs wat op het oog een vrije beslissing voor zelfdoding is, komt in de regel tot stand onder de druk van pijn en benauwdheid, incontinentie, blindheid en doofheid – en in het geval van levensmoeheid dus afhankelijkheid, verveling en eenzaamheid.

Mensen die gelukkig zijn en vechtlust bezitten willen niet dood. Het vrijwillige in onze omgang met de dood zit daarom minder in de keuze voor deze of gene wijze van doodgaan dan in het leren omgaan met de noodzakelijkheid ervan. Die betekenis had de "ars moriendi" (de kunst van het sterven) van godsdienstige middeleeuwen net zozeer als de veelgeprezen zelfbeschikking bij de verlichtingsfilosoof Immanuel Kant. De zelfgekozen dood als waardige afsluiting van een levensproject: nét iets begrijp-

pelijker dan rechtszaken over een onterecht leven ("wrongful life"), maar beide gaan terug op dezelfde misvatting: dat wij een instemmingsrecht hebben als het gaat over ons eigen bestaan.

Ondertussen gaan de voorvechters van de zelfmoordpil gemakshalve voorbij aan het feit dat een deel van de zelfdodingen bij ouderen voortkomt uit paniek of depressie en er bij hen van een echte afweging nauwelijks sprake is. En het aanbod van zo'n pil zal anderen die aanvankelijk niet van opgeven wilden weten, juist op een idee brengen.

Vuile werk

Verder is er de suggestie, gebaseerd op methodologisch dubieus onderzoek, dat in Nederland een slinkende conservatieve minderheid zijn visie opdringt aan een (groeïende) meerderheid. Zodra men respondenten echter zou vragen of zij zelf bereid zouden zijn om als zelfmoordconsulent op te treden, of men hun zou voorhouden welke nadelen recht op zelfdoding heeft, zodra we ze twee weken lang documentaires zouden laten zien over mensen die hun doodswens wél hebben zien verdampen, zouden de cijfers er ongetwijfeld anders uitzien.

De publieke opinie mag dan verschuiven naar een grotere aanvaarding van de zelfgekozen dood, degenen die het vuile werk moeten opknappen worden eerder terughoudender, zoals een arts in het boek "Verlossers naast God" van Anne-Mei Thé opmerkt, en zij kunnen het weten. Deze arts zegt dit over euthanasie, levensbeëindiging dus bij mensen met een ernstige medische aandoening. Dan kun je je voorstellen hoe het hulpverleners te moede zal zijn die 's avonds om acht uur met een koffertje op pad gaan, door een krasse oude man of vrouw worden opgedaan om hem of haar na een kopje koffie aan een snelle dood te helpen. Wie dat soort regelmatig moet verlenen, stelt zichzelf aan een zware belasting bloot. En als hulpverleners die spanningen niet ervaren, is er paradoxaal genoeg reden om nóg weer ongeruster te worden.

We zullen zelfdoding nooit kunnen voorkomen. Maar laat het blijven wat het is: een uitzonderlijke en tragische beslissing om de dood er met de haren bij te slepen. Dat soort tragedie moet je niet willen regelen. Laten de dapperen het voor zichzelf maar regelen, net zoals dat in de oudheid gebeurde. Ik ben in elk geval niet een van hen. De grootste misvatting in het debat over voltooid leven is misschien wel dat er voor elk probleem een oplossing is en dat we die oplossing vervolgens wettelijk moeten vastleggen.

De auteur is universitair docent ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit (PTHU) te Utrecht.

Boek over staat Israël eenzijdig belicht

De weergave van de inhoud en presentatie van het boek "Israël: een staat ter discussie?" in het RD van 12 februari is eenzijdig en tendentueus, meent **dr. Matthijs de Blois**, die het boek heeft geschreven.

De wijze waarop Kees Hulsmans mijn boek bespreekt en verslag doet van de door Christenen voor Israël georganiseerde presentatie ervan is zozeer het Reformatorisch Dagblad onwaardig dat ik mij genoodzaakt voel om te reageren. De weergave van de inhoud van mijn boek is zeer selectief en soms onjuist.

Mijn betoog gaat over de internationaalrechtelijke positie van Israël. Daarvoor zijn de Balfourverklaring uit 1917 en het mandaat van de Volkenbond uit 1922 essentieel. Dat mandaat is uniek, aangezien het de politieke rechten van het Joodse volk erkent.

Het verwijt van Hulsmans dat ik geen aandacht besteed aan de zogenaamde McMahoncorrespondentie, met daarin toezeggingen aan Arabieren, gaat niet op. Het is zeer de vraag of deze correspondentie betrekking had op het geografische gebied Palestina – volgens McMahon, de Britse hoge commissaris in Egypte niet –, terwijl de juridische betekenis ervan onduidelijk is. Het punt is slechts relevant in het kader van de kritiek op de staat Israël die we regelmatig uit het kamp van mensen zoals oud-premier Van Agt horen. Kennelijk sluit Hulsmans zich daarbij aan.

Dat blijkt ook uit zijn suggestieve opmerkingen ten aanzien van de demografische samenstelling van de bevolking in het mandaatgebied Palestina. Tijdens de presentatie heb ik gerefereerd aan het historische feit dat de ontwikkeling van Israël door de zionistische pioniers vestiging van Arabieren heeft bevorderd. Ik heb niet gezegd of geschreven dat er geen Arabieren woonden in het mandaatgebied, al waren de aantallen bij de komst van de zionisten niet zo groot, terwijl ook de bevolking van Jeruzalem halverwege de 19e eeuw in meerderheid uit Joden bestond. De verwijzing van Hulsmans naar Ottomaanse belastingregisters uit de 16e (!) eeuw is niet echt ter zake.

De uitweidingen van Hulsmans leiden ertoe er geen ruimte is voor het weergeven van andere belangrijke thema's in mijn boek. Zo gaat hij niet in op mijn kritiek dat het Internationaal Gerechtshof het in het internationaal recht verankerde recht op zelfverdediging van Israël miskent. Ook besteedt hij geen aandacht aan de door mij besproken toepassing van het humanitair recht door Israël in de strijd met terroristische organisaties, die van de schending van dat recht hun tactiek hebben gemaakt.

Ook aan het interessante betoog van de tweede inleider (prof. Grünfeld) tijdens de presentatie besteedt Hulsmans alleen maar aandacht voorzover dat in zijn straatje past. Het is te betreuren dat de RD-lezers het moeten doen met zo'n eenzijdige benadering van mijn boek en het symposium waarop dit werd gepresenteerd.

De auteur is universitair hoofddocent bij de afdeling rechtstheorie aan de Universiteit Utrecht.

De aanbevolen lengte van een opiniebijdrage bedraagt 750 woorden. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden opiniebijdragen (zonder overleg) te redigeren en/of in te korten, of zonder opgave van redenen te weigeren.
Coördinator: Willem van Klínken
E-mailadres: opinie@refdag.nl
In de rubriek Opgemerkt kunnen abonnees reageren op de redactionele inhoud van het RD. Uitzonderingen zijn: andere brieven in Opgemerkt, de rubriek "Kerkelijke pers/ZoGezgd", meditatieve bijdragen en recensies. Inzendingen (maximaal 300 woorden) moeten voorzien zijn van naam en adres van de schrijver. De redactie behoudt zich het recht van bekorting of weigering voor.
E-mailadres: hoofdredactie@refdag.nl
Het inzenden van een brief of opiniebijdrage houdt in dat de schrijver aan het Reformatorisch Dagblad toestemming geeft tot het vastleggen, vervoelvoudigen en verspreiden daarvan in gedrukte, elektronische of andere vorm, zoals cd-rom, databank, internet of geluidsdragers.